

praktijk

Curatieve gedragsaanpak

Ordeverstoring of grensoverschrijdend gedrag binnen de klas of school kan lastig zijn. Zeker als een eenduidige aanpak ontbreekt. Een stappenplan geeft handvatten aan leerling, leerkracht en ouders om probleemgedrag aan te pakken.

Steeds meer scholen hebben duidelijk in kaart hoe ze werken aan een veilige school. Een veelgebruikt model daarbij is de preventiepiramide van Declerck (2011). Dit model (zie figuur 1 op pagina 28) helpt scholen om de organisatie stevig in te richten met preventieve interventies. Voorkomen is ook in dit geval beter dan genezen.

GEDRAGSVERWACHTINGEN

De niet-probleemgerichte aanpak van de piramide richt zich op uniform handelen binnen de school, een eenduidige visie op gedrag en gedragsverwachtingen. De algemene preventie is onder andere gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Voor de meeste leerlingen zijn deze interventieniveaus voldoende om zich op een gezonde manier te ontwikkelen. De probleemgerichte aanpak richt

zich op leerlingen die meer moeite hebben om gedrag te reguleren of stagneren in bepaalde delen van hun ontwikkeling. Bij specifieke preventie kan gedacht worden aan een SOVA-training, individuele begeleiding van leerlingen of een specifieke groepsinterventie (denk aan taakspel). Soms is dit alles niet afdoende, het is dan van belang om als school ook over een duidelijke probleemaanpak te beschikken.

ONTSTAAN VAN HET STAPPENPLAN

Zeven jaar geleden mochten wij ons schoolteam begeleiden bij het formuleren van een duidelijke visie op sociale veiligheid, met daarbij de benodigde preventieve en curatieve interventies. Kijkend naar de probleemaanpak destijds zagen we verschillende zaken mislopen. Probleemgedrag herhaalde zich en er was vaak onduidelijkheid en onenigheid tussen de leerkracht en ouders

over de aanpak. We besloten terug naar de tekentafel te gaan en een interventie te bouwen, die over de voor ons cruciale elementen beschikt. Deze uitgangspunten staan nu centraal in het stappenplan:

- **Leerling, ouders en leerkracht zijn onderdeel van de interventie (interactiedriehoek).** Door ouders direct bij aanvang van het stappenplan onderdeel te maken, is er consensus over alle afspraken die gemaakt worden.
- **De interventie is oplossingsgericht.** Door de wondervraag en schaalvraag uit de oplossingsgerichte benadering te integreren in het stappenplan, wordt gefocust op het gewenste gedrag in plaats van het afkeuren van het vertoonde gedrag. We zien dat dit leerlingen motiveert om gedrag te veranderen.

Lees verder op pagina 28

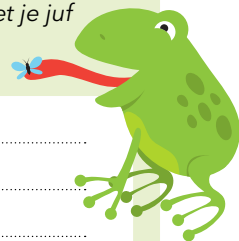
Het stappenplan

Er is iets niet goed gegaan in de klas. Met behulp van dit stappenplan ga je samen met je juf/meester en je ouder(s) zorgen dat het vanaf nu beter gaat. Je gaat afspraken maken met elkaar, succes! Vul dit stappenplan in samen met je juf/meester en ouder(s).

1

Wat is er gebeurd?

Wat heb ik gedaan? Waarom deed ik wat ik deed? Welke gedragsregel heb ik overtreden? *Vul dit samen met je juf of meester in.*

.....

.....

.....

.....

.....

2

Hoe kan jij jezelf helpen en hoe kan de juf of meester je helpen?

Wat kan ik doen om een probleem op te lossen? *Je juf of meester vult hier ook een stukje in.*

.....

.....

.....

.....

3

Hoe ga je het stappenplan met je ouder(s) bespreken en hoe kunnen je ouder(s) je helpen?

Overleg deze stap met je vader of moeder.

.....

.....

.....

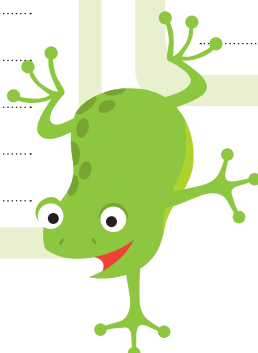
.....

.....

4

Hoe ziet de 'Top!'-situatie eruit?

Schrijf hieronder samen met je juf of meester en je ouder(s) de 'Top!'-situatie op. De 'Top!'-situatie is jouw doel.

.....

.....

.....

.....

5

Lukt het niet? Wat dan?!

Bedenk samen met je juf of meester en je ouder(s) een consequentie als het je niet lukt om je aan de afspraken te houden.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

6

De 'Top!'-schaal (1)

Deze schaal vul je nu in samen met je juf of meester. Wat is je doel? Waar sta je nu, wat wil je bereiken?

.....

7

De 'Top!'-schaal (2)

De schaal vul je na één dag of dagdeel in samen met je juf of meester.

.....

8

De 'Top!'-schaal (3)

Deze schaal vul je na drie dagen in met je juf of meester.

.....

9

De 'Top!'-schaal (4)

Deze schaal vul je na één week in samen met je juf of meester. Spreek af om de komende twee weken de 'Top'-schaal af en toe samen in te vullen.

.....

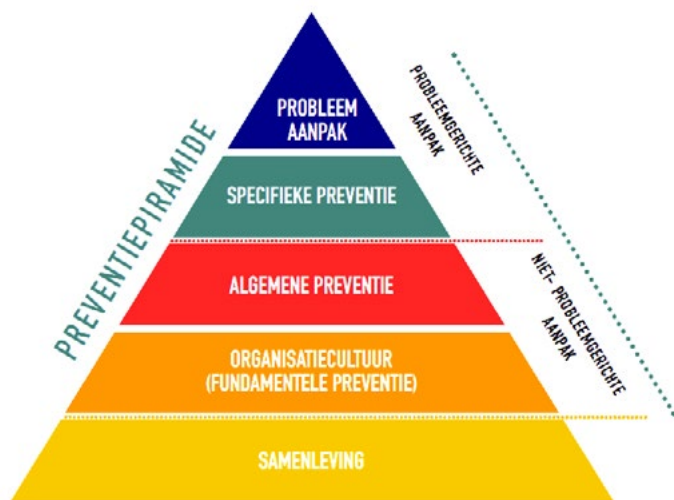
10

Na drie weken sluit je samen met je leerkracht het stappenplan af. Je hebt nu je doel bereikt, topper!

Je juf of meester schrijft hieronder een berichtje aan jou. En vergeet niet wat leuke stickers uit te zoeken om dit stappenplan te versieren. Je leerkracht nodigt je ouders uit om samen het stappenplan af te sluiten.

.....
.....
.....
.....
.....

bron: Pimento

Figuur 1 – De preventiepiramide van Declerck (2011)

Vervolg van pagina 25

- **De interventie bevat een corrigerende maatregel.** De corrigerende maatregel zorgt ervoor dat een leerling een consequentie ervaart bij het niet nakomen van gemaakte afspraken.

De verschillende interventies waar wij over beschikten, hadden één of meerdere van de elementen, niet alle drie. De afgelopen jaren hebben we het stappenplan steeds geëvalueerd en doorontwikkeld. Het wordt inmiddels op meerdere scholen gebruikt. We zien dat het stappenplan daadwerkelijk bijdraagt aan duurzame gedragsverandering.

INZET VAN HET STAPPENPLAN

Het stappenplan (zie pagina 26 en 27) kan ingezet worden bij: incidenteel zwaar grensoverschrijdend gedrag en herhaaldelijke ordeverstoring en grensoverschrijdend gedrag. Maak binnen een schoolteam afspraken wanneer een stappenplan wel of niet wordt ingezet. Dit geeft duidelijkheid aan collega's, maar zeker ook aan leerlingen en ouders. Het is van groot belang om ouders *direct* of zo snel mogelijk op

gesprek te vragen bij de inzet van een stappenplan. Het stappenplan kan pas worden ingevuld als de ouder bij het gesprek aanwezig is.

STAP 1: WAT IS ER GEBEURD?

De leerkracht vult deze stap samen met de leerling in direct na het waargenomen gedrag. Dit voorkomt discussie met de leerling als de ouder bij het gesprek aanschuift. Laat een leerling (vanaf groep 4) het stappenplan zelf invullen. Dat vergroot het eigenaarschap.

STAP 2 EN 3: HOE KAN JIJ JEZELF HELPEN EN HOE KAN DE JUF OF MEESTER JE HELPEN? HOE GAAN JE OUDERS JE HELPEN?

Vanaf deze vraag schuift ook de ouder aan bij het gesprek. Laat de gesprekken het liefst op dezelfde dag plaatsvinden. Bedenk vooraf mogelijke antwoorden voor als de leerling het lastig vindt zelf antwoord te geven.

STAP 4: HOE ZIET DE 'TOP'-SITUATIE ERUIT?

Deze stap lijkt op de wondervraag (stel dat het probleem er helemaal niet meer is) uit de literatuur over oplossingsgericht werken. Laat de

leerling bedenken hoe gedrag en situatie eruitzien als het probleem er niet meer is.

STAP 5: LUKT HET NIET? WAT DAN?!

Bedenk voorafgaand aan het gesprek een corrigerende interventie om de ideeën waar de leerling mee komt aan te vullen, aan te scherpen.

STAP 6-9: 'TOP!'-SCHAAL

Vul zeer regelmatig de 'Top!'-schaal met de leerling in. Bedenk de eerste keer de slechtst denkbare situatie (rode smiley) en de situatie waarin het gedrag is veranderd. Het is belangrijk om vooral de 'rode situatie' wat overdreven te beschrijven. De eerste 'inschaling' zal op die manier nooit helemaal links plaatsvinden.

STAP 10: TOPPER!

Neem de tijd om het stappenplan af te sluiten. Betrek ouders en leerling hier goed bij. Is het niet gelukt het gedrag te veranderen? Verleng het stappenplan of betrek hulp vanuit bijvoorbeeld het samenwerkingsverband.

De literatuurlijst is te vinden op: www.jsw.nl/artikelen

WOUTER SIEBERS

(wouter.siebers@expertis.nl) is onderwijsadviseur bij Expertis, gespecialiseerd in pedagogisch-didactisch handelen en leiderschap en projectleider van *Kwink*

CAROLIEN VERHEYDEN

is intern begeleider op de Caeciliaschool in Amersfoort

Op de hoogte blijven van de ontwikkelingen in het basisonderwijs?

Neem een abonnement op JSW

JSW

nr 9
Mei
2020

Ontvang 10 x JSW

JSW lezen op
tablet en pc

Voor
slechts
€79,95 per
jaar

Studenten
ontvangen
50%
korting

Krijg toegang
tot het digitaal
archief
(>1.000 artikelen)

Debatteren
om te leren
Selectief mutisme: wat
als een kind niet praat?
Interview
Ronald Heidanus

Betrokken bij wereld- problemen

Meer weten?
Ga naar www.jsw.nl of
bel 088-2266692